

Ander Alberdi Arregi

*Zarautz,
Gipuzkoa (1933)*

Aurkibidea

Biografia

Zarautzen gerra ondoren izandako loraldi kulturean lan asko egindakoa. Txistularia. Horrez gainera, antzerkiak, dantza-taldeak eta beste hainbat ekitaldi antolatzen jardun izan du hainbat urtez. Mendizale eta ehiztari amorratua.

Zintak

ZAR-003

• **Proiektua:** Zarautz Hizketan - Zarauzko euskara eta ahozko ondarea

- **Elkarrizketatzailea(k):** Muniozguren, Fernando - Sarasua Aranberri, Asier - Zabaleta Zuloaga, Miren
- **Data:** 2004-10-01
- **Iraupena:** 93 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Sarasua Aranberri, Asier
- **Transkribatzailea(k):** Zabaleta Zuloaga, Miren

ZAR-037

- **Proiektua:** Euskal Herriko txori eta animaliak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2005-08-01
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Sarasua Aranberri, Asier
- **Transkribatzailea(k):** Zabaleta Zuloaga, Miren

ZAR-038

- **Proiektua:** Euskal Herriko txori eta animaliak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2005-08-01
- **Iraupena:** 40 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Sarasua Aranberri, Asier
- **Transkribatzailea(k):** Zabaleta Zuloaga, Miren

Pasarteak

1. Zarautzen istingorrak ehizatzen ziren

- **Erref:** ZAR-003/002
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:01:00. **Bukatu:** 00:05:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

<p>Ehizarako eta arrantzarako zaletasun handia. Zarautzen afizio handia, istingorretarako batez ere, lehen zingira asko zeudelako. Erriberetan zeuden zelaietan zingira asko zegoen, Salbidetik Sanpelaiorako. Tiroa oso zaila dauka. Kostan, iluntze garaian, ahateen pasea izaten zen, oso behetik. Goizetan hegaberak, eta iluntzean ahateak.</p>

Transkripzioa

- Arrantza orduan afiziyua?
- Bai, beti, mutikoskorretik. Guk txalupa beti euki deu.
- Bai?
- Bai, ba. Ta jubilatu nintzanian erosi nun berriya haundi-haundiya ta listo, harekin bukatu arte.
- Bestela, holako beste afizioikan, edo?
- Bueno, uain, lehen mendiyan ta ibili, hantxe jun da ta, ehiza 're bai ta, baiño banaka-banaka lautzen jun giñun ta, eskopeta kendu zigun, ta.
- Zarautzen ze egon da, afizio handia ehizarako ta?

- Bai, beti izaten zan, gure itxian beti, osaba ta beti izan da, txakurra ta eskopeta beti.

- Eta, oillagorretan edo?

- Oillagorretan, hegaberetan, istingorretan. Istingorra gehiena.

- A bai, e?

- Hemen Zarautzen bai. Erriberetan lehen oistingorra asko izaten zan.

- Hamen atzekaldian eta?

- Danian. Behin trenbiretikan beheko aldea, hor dana istingor lekua zan. Hor bi o hiru basarri ta besteik ez.

- Noiz izaten da sasoia?

- Oaintxe pasatzen, zea, oktubrian azkenetik, oain garai hau. Hamendik aurea pasa iten da ya. Ta geo otsailetikan aurea beste hamabost egun, hilabete bueltakua. Hemendik gaboneta buleta hontan ezer ez, geldi dao, ta. Ta itsaso zea ez bada, egualdi txar bat o hola, ta oillagorrak ordun sartzen dia.

- Bestela kirolian ta zerbait, afizioikan edo?

- Bueno, futbolian mutikoskorretan, arraunian 'e bai, ta hortik aurea gauza gutxi, mendiya.

- Eta istingorrena ta, nola izaten da istingorren ehiza eta? Oillagorran antzekua da, edo?

- Ez, ez, zeatikan zingira behar izaten du, zeak, este, zelaia hor zean zianak, erriberetan zian zelaia, ixkiñetan beti uran zeak izaten zuen, apartatzeko lekua, separaziyo moura ta hango zingira istingorra sartu iten da. Ta hori zan hasi hemen zeatik, Salbide oain daon hontatik eta San Pelaio, Astiko futboleko kanpoaiño. Hor danak pasiaz pasiaz txakurra hartu, batetik bestea, ta istingorra duna earra daon leku batian altxatzen baezu ikusi itezu atzea noa juten dan, urrutira ez da juten. [...] bi altxaldi, hiru altxaldi, horren aldetikan geo tirua oso zailla du, [...] ertetzen da.

- Bai?

- Bai, azkarra da oso. Oso polita da tirua.

- Oillagorra baiño zaillagua?

- Bai, bai. Hua, oillagorra gehio da, mendiyan juten zea zu ta leku itxiyan ta zeagua, ta gutxiyo nola izaten dan kosta iten da. Baiña istingorra asko izaten zan, asko.

- Oain 'e asko al dabil istingorra?

- Oain lekuik ez dago.

- Ez dago, hori ba.

- Oriyo aldean beharbada.

- Eongo da Oriyotikan Donosti aldea, Santiyo aldeko zea ta, zingira haietan ta, han sartuko da istingorra.

- Bai.

- Baiña nik urtiak da laga nula.

- Eta, bestela, ahataik edo?

- Lehen bai. Leheno kostan. Kostan jarri eta uain, uaintxe illuntzeko garaian o, pasa iten zan. Pasatzen zan baju, zeatikan bai zeatikan hasi frailetako zelaiko hortikan hasi eta kanalea arte, jardiñak bazian, itxiak 'e bazian baiña arbola asko, ordun pasatzen zan hegaziya behetik pasatzen zan, oso behetik, tiro iteko mouan.

- Eta ze izaten zan, ahatak edo, antzarrak edo?

- Ahatiak. Goizetan hegabera ta illuntzetan ahatia, hegabera 're asko, bertan takatuta, kostan takau ta, golfian takau ta. Hor tirua galaziya zeon baiña in iten zan, Guardia Zibilla zaitu ta aurrera. Hala zan hori.

- Eta asko izaten zan, Guardia Zibilla?

- Bai. Guardia Zibilla, ba, bi o hiru, baiña beti bueltaka. Txarrenak Guardia Zibillak ez zian, txarrenak zian telefonotik deitzen ziyoenak Guardia Zibillai, han ziala tiroka iñez.

- A, bai, e?
- Karo, harek berotzen zitun ta etorri iten zian. Beak esaten zizuen, "es que no nos dejan en paz". Bai, ordun Guardia Zibillakin hizketan 'e in iten zan, diferentia zan. Gauza diferentia zan.

2. Errepublika garaian, euskal izenak jartzen zituzten: Ander, Kepa...

- **Erref:** ZAR-003/003
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:05:00. **Bukatu:** 00:08:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

<p>1933an jaio zen, eta Ander izena jarri zioten. Gerora debekatu egin zuten, baina errepublika garaian lagatzen zuten. Frankismoan, berriz, izena aldatu zioten agiri ofizial guztietan. Zarautzen bazeuden euskal izena zuten beste zenbait ere (Kepa, Ander, Gotzon...). Abertzaleak denak.</p>

Transkripzioa

- Ordun, jaiotza ze urtetan, milla beatzirehun ta?
- Hogeita hamahiru.
- Eta Ander izena, aspalditikan?
- Betitik.
- Ta, nola hori, hogeita hamahiruan bertan?
- Gerra aurretikan lagatzen zuelako.
- Gerra aurretikan... Ta geo ya...
- Geo, ni ibili naiz bueltaka eta geo ematen zituen hamengo ofizina santo, hemengo ofizina santuan ematen zituen zertifikatuetan Andres jartzen zuen. Eta geo garaia etorri zanian mudatzea etorri nitzan honea zeatzea, ta esan zian, "ez, lehen 're hi beti Ander hao hamen 'e!". "Koño! Ta ordun zeatikan iten ziñuen zertifikauko Andres?!". Ta hola [...], Pako [...] ta konpañiya. Bai.
- Ta orduan zer zan, e, Errepublika, Errepublika garaian, e, jaiotako [...]?
- Ander. Karo, hogeita hamahiruan hori lagatzen zuen. Ta ni Ander izan naiz beti, eskolan ta leku guztitan, beti. Nei Andres, netzat ez zan izen hori.
- Eta hala 're esaten dezu, zean, jaiotze zera, agiriya eskatzea etorri, ta, zea, Andres...
- Andres jartzen zuen hamen. Hamen bai. Nik karneta ateatzeko hamengo agiriya behar izandu zan, etorri, eskatu eta Andres, ta ixildu in behar. [...] zeatu nun, harrapatu nun etorri nitzanian kanbiatzea, "a ber, ateaiak rejistrua, ta beituia". "Bai, beituiko diau". Atea zun, ta "ez, Ander zio", "ta, zeatik ez ziñuen Ander jartzen?".
- Eta normala zan Errepublikan Ander ta Kepa ta Joseba ta...
- Ordun laga iten, laga iten zuen ordun, oaindik bai. Osea, hogeita hamaseira arte libre eon zan.
- Eta Zarautzen asko daude? Ander...
- Ni bakarrik. Ander nik ezautu det... Bestia Ander ni baiño gaztexiaua Kiriki, Ander Kiriki.
- Ta bestela zure inguruko [...] jente, zure sasoikua hola, euskal izena daukatenak...
- Raruak zian, oso raruak, oso. Kepa ta holako batzuek bai, Kepa Murua ta.

- Patxi ta holakon bat igual.
- Patxi ez ta ordia izena jartzen, geo jartzen dezu Patxi, aurrena Francisco jartzen dezu, lehen 're. Traduziyua zun, geo deituko zizun Patxi nahi baziñun baiña. Gotzonei, beitu, baiña Gotzon bada bat gure kuadrillakua bazan bat Gotzon zana. Asko zan bere gurasuak ze berotasun zuen ta ze joera zuen, hortik zan, hortik zan.
- Abertzale, zea, jente sutsua, ta ordun apostu iten zuna.
- Bueno, itsu-itsuak o.
- Sutsuak esaten det, itsua ez!
- Ez. Nik bi osaba izan ditut bat batailloian ta bestia Frantziyan "pena muerte"kin, zeakua, ELAko sekretaiua o zan. Eta hua, nik bixitak in dizkiyoet bai kanpo konzentraziyuan eta bai zean, frontera, Urdaxea jun, Urdaxea jun mendiz ta, osaba ikustea, garai haitan. Zea, joera hori ordutik dator.
- Ya, noski.
- Karo. Ta geo beti giro hortan aita ta 're txistulaiak eta, betikuak hamengo antzerkiyak iten ta, hori... Gerra aurretik eta geo.
- Beraz, zure zaletasuna familitikan dator, gurasotikan eta...
- Bai, bai. Ba, bai. Nik hala ezautu det beti.

3. Gerra aurrean abertzaleak eta karlistak ziren nagusi Zarautzen

- **Erref:** ZAR-003/005
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:08:45. **Bukatu:** 00:11:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra aurrea » 1931-1936: II. Errepublikak
- Politika » Jarrera politikoak

Laburpena:

Sozialistek indar gutxi zuten Zarautzen: Karlistak eta Abertzaleak ziren nagusi herrian. Gerra aurretik, abertzaleek indarra zuten. Batzuek zein bestee dantza-taldeak eta antzerkiak antolatzen zituzten. Karlistek euren lokala zuten, eta PNVren batzokia ere gerra aurrean eraiki zuten. Hiru lekutan izan zuten. Gerran kendu egin zituzten.

Transkripzioa

- Ez, baiña izan zian hor gune batzuk, Eibarren...
- Eibarren, Eibarren bai, hua baita Republika deklaratu 're han lehen in zan beste lekutan baiño.
- Bai.
- Baiña hemen ez det uste holako zeaik izango zanik, zeatikan sozialistak hamen indarra ez due izan. Gerra aurretik behiñik behin ez, ta geo 're neurriyan
- Ta gerra aurretik hamen nagusi zein zan, abertzaliak edo..
- Ta karlistak beti burrukan. Bai, burrukan esan nahi det baita sentido onian 'e bai. Batek dantzai talde bat jartzen bazun, bestiak bestia. Ta batzuek saltaka-apustua juten bazian bi zeakin, biekin, bestiak beste bi. Bai, ta ordun burruka benetakua, burruka benetakua.
- Gerra aurretik, baiña.
- Bai, gerra aurretik.
- Eta gerra aurretikan bazeon, e, partido nazionalistak bazeukan bere lokala eta karlistak 'e bai.

- Bai, bai. Ta dantzaiak eta istori guztiya, taldiak eta.

- Ta karlistak 'e baita?

- Baita.

- Nun zeukaten karlistak?

- Karlistak... Ni akordatzan naizela, aurretik ez dakit, ni akordatzan naizela frailetako aurrian, atzian frontoia ta dazkan zea hoietan, guk han, gure laguna giñun hangyak eta han hartu-eman haundiya euki giñun; guk han frontoian pelotan jokatzen giñun, aurretik ez nuke esango nun, ez dakit, ez diyot behiñ 'e kasuik in ta.

- Ta Batzokia?

- E?

- Batzokiya?

- Batzokiya baiño lehen hemen, zeana, emakumian ta lekua, hamen zineko onduan, Carniceria Arozena nola da?

- A, bai.

- Nik hor ezautu det, ezautu... Akordatu iten naiz ta erretratuak ikusi ditut. Gure osaba ta dantzaiak zian ta horko eskailleretan erretratuak ateata ta.

- Gerra aurretikan alkatia zer zan, nazionalista Zarautzan?

- Bai, bai. Zean 'e bai, oain Arranua daon hortan 'e bai, hortan 'e bazan. Eta geo, uain Batzokiya daon lokala. Geo hoiek danak kendu in zian gerra etorri zanian, hoiek danak kendu in zituen.

- Orduan gerra aurretikan ya, hemen abertzaletasuna ya nagusi zan.

- Bai, bai. Osea, gehio, karlistak baiño karlistakin burrukan, baiña, zea, gehio.

4. Gerra aurrean abertzale ezagunak Zarautzen

- **Erref:** ZAR-003/007
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:11:30. **Bukatu:** 00:13:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Jarrera politikoak » Abertzaleak

Laburpena:

Zarautzen, abertzaleen artean, Lizundia oso ezaguna zen. Baita beste batzuk ere, Begiristain, Alberdi, Akilino, Salbide...

Transkripzioa

- Eta nortzuk zian hamen, e, abertzalien artian ta hola pertsonai ezagunik eta?

- Pertsona ezautuak, nik, osea, aituta lehendakaria, zea, Lizundia zana, Testil Gipuzcoanako nagusiya izandakua. Gure osaba sekretaio denboa askotan, aita 're bai.

- Osaba, zein zan?

- Osaba, Joxe, Kojua. Alkatia izandakuan aita zana. Fernando Subinas ta, hoiek zian hamen, Beristain ta, bankuan eon zana, bankuko direktore...

- Gerra aurretikan...

- Gerra aurretik, bai. Ta geo hartu-emanak guk hoiekin izan ditugu beti, geo, gerra pasa ta geo 're, bakoitza bere lekutatikan etorri zianian 'e, batzuek kanpotik bestiak kanpotatik danetik etortzen jun zianian, geo ya hartu-emanakin beti. Eskutu samarrian baike.

- Ordun, famili zea batzuk ya bazeuden ya sustraituak eta?

- Bai, bai, bat baiño gehio, zea, hartu-eman fijuak zazkazunak ba, jakiñak

zian, Zabalegitarrak eta Akilinetarrak eta, zea, ya zea haundiyakin.
Gerekatarrak eta...
- Akilinetarrak zeiniek, hauek, azken kale-baserria euki zutenak hemen?
- Zein?
- Azkenengo kale-baserria, ganaua ta hamen kalean euki zutenak oain dala...
- Akilino? Bai.
- Hoiek, ez?
- Bai. Hoiek eta geo hoietako batekin ezkondu zan zeako bat, beak, este... Gernikatik etorritako bat, este Jesus Makazaga. Hua ez zekit tenientia o hola izanda zan hua, o sargentua, zea, este... orduko gerran. Hua horrea ezkondu eta etorri zan, familik ez zun izan, baiña haiekin ta ta 're hartu- emana beti, gure aitan ta kuadrillakuak gelditu zian haiek.

5. Gerraostean kultur ekitaldiak antolatzeke zailtasunak

- **Erref:** ZAR-003/009
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:14:30. **Bukatu:** 00:18:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Anderren kuadrillak, 14-15 urte zituztenean, zerbait egiteko asmoa izan zuten, eta oso gazte hasi ziren kultur ekitaldiak antolatzen: dantzak, txistua, antzerkiak... Horrelakoak antolatzeke ezinbestekoa zen karlisten edo La Sallekoen laguntza. Bestela ez zuten baimenik ematen. Lehenengo urratsa, orduan, kontaktuak egitea zen. Beraiek kontaktu ona zuten Donostian, eta haren bitartez gehienetan baiezko baimena lortzen zuten. Urte batzuetara, inguruko herrietakoek ere zarautzarren bitartez lortzen zituzten baimenak.</p>

Transkripzioa

- Garai haitan gui gertatu zitzaigun aurretikan ezer topatzen ez Zarautzen. Guk ya hamar urte, hamabi, hamalau, hamasei, gora guazen bezela, zeeze in in behar, ta gure kuadrilla zan dantzatan hasi zana, osea, futboletikan hasitako zea bat, ekipo bat futbolekoa, ya kostako partiduak laga giñunian dantzakin hasi giñan, txistuakin hasi giñan, ni txistulaia beti izan naiz, familiko zea izan deu. Geo laukotia prepaatu, solfeua eakutsi ta txistua ikasi, banda in, haiekin dantzaiak atea, dantza-taldia, neska ta mutil azkenea, antzerkiyak euskeraz [...], ke garai haietan eundoko zea zan euskeraz itia zea bat, antzerki bat. Osea, hori dana iten ziñun ahal bazan beste bat aurea botata, zeatik zu hauntza juten baziñan ezezkoa ziñun. Orduan topatu behar ziñun baten bat karlistan usaia zuna o, giro hortakua zana o, firmatzeko eskaera. Osea, iten ziñun lana beti beste batzuk aurea botata. Eta, guk garai hartan iten giñuna zan, o frailetan baldin bazan o hermanotan baldin bazan, o bestetan zerbait baldin bazeon haiei bultzatzea jun. Hermanotan dantza taldea jarri nahi zuela? Txistulaiak jarri. Ta ordun zan grupo de esto, de baile de La Salle, e! Txistulaiak guk jarri. Parrokiyan o zean, frailetan baldin bazan Antonianan, berdin. Ta guk dantzaia karlistak eakusten jardun gea, gu txistua juaz, karo! Ta uandikan primeran eamaten naiz ordun, ordun eakusten jardun zianai. Baiña hua

gabe ez ziñun ordia ingo. Entenitzen dezu? Osea, ez da uain bezela, uain zuk zerbait iten dezu ta aurrena hasten zea talde bat in, izena jarri, zeatu dezu, organizatu dezu hura, ta geo talde haren aktibidadia, ordun aldrebes zan. Osea, iten ziñun eozeiñen o zean sartu, ta azpitik sartu, zeatik bestela ez zakazun iteik eta.

- Baimenak lortu...

- Geo hori, baimenak eta aurrena, aurrena prepatu ta geo hasten zan benetako gerra baimenak eta, antzerkiyak iteko baimenak eta. Traduzitu in behar izaten zan, obra hartu euskerazkua, erdera pasa ta erderakin pasa behar izaten ziñun zeatikan, Donositikan. Han seilluak eman, autorizaziyuak eman.

- Eta, eta normalian baietza ertotzen zan edo ezetza?

- Bueno, hori guk sumatuta zekaun. Guk bagiñun bat han zean, este..., Donostiyan zeona, zean, Centro de Atracción y Turismo ordukua, zea zana, propagandakua. Eta han zeon geo, este..., Madriden sekretaio izan zan bat o kargo bat zarauztarra zana, eta persona dexentia zan hixketan in in zeiken pertsona zan. Ukatu ez ziyozun iten, ze harek bazakin gu ze jai-girotakuak giñan. Baiña haren bitartez juten ziñan, programak eamaten ziñun, seilluak jartzen zizkizun ta itxea etortzen zan. Eta azkeneako jarri giñan gu harei traduzitu gabe eamanda 're bai. Eamaten ziyozun, "Hi, hau bihar diyau, programa hola dek, hola ingo diyau", ta ba, "Ekarri hoì", ta-ta, seillua jarri ta bla! Ta ailleatu giñan azkenian bai Azpeitiyan, Zumarragan, Mondragoian, han baimenak ateatzen zailla izaten zuen, gure bitartez jun seilluak atea ta han iten. Hortaiño ailleatu giñan! Baiña sekulan esan gabe ze talde zan azpikua, hori... Zeatikan Zarautzen, txarrena Zarautzen bertan zeon, hamengo informaziyo ematen bazizuen, ep!, "se acabó"!

- Eta hau guztiya noiz izan zan, ze urtetan?

- Bo, ba behin berrogeita hiru, lau, bost..., hortikan aurea, guk uaindikan hamabost, hamasei urtekin hasita. Ni txistua jotzen ibili naiz zazpi urtekin zortzi urtekin, aitakin ta, ta dantzaiakin ta.

6. Zarauzko txistulari banda

- **Erref:** ZAR-003/010
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:18:20. **Bukatu:** 00:20:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Beraien taldea osatu ondoren, Gure Kabian ere txistulari banda antolatu zuten, eta udal banda bihurtu zen. 1950-1960 inguruan izan zen.</p>

Transkripzioa

- Dena dela, e, txistulari banda ofizialik ez zegoen, ez? Debekatuta...

- Bueno, hura 're in giñun.

- Gure Kabiyakua izenian eon zan, ez?

- Ni bigarrena nitzan han.

- A!

- Hango bigarrena nitzan. Osea, guk in giñuna zan gure taldian laukua jarri, baiña geo gertatu zan, etorri zan Batallón de Trabajadoresetarikan Joxe Mari Eizagirre. Hua zan primerua, gerra aurretik eondakua ayuntamentuan. Ta harearikan esan zuen hamen ayuntamentuan, bueno ayuntamentuan, hamen gelditu zianetako batzuek esan ziyoen Zarautzen gehio txistuik ez

zula joko harek. Hola jarri zian. Eta hori etorri, bigarrena zea zan, Betelu, Jesus Betelu Urdanpilleta, eta harek ez zun aurreako zeikan ez zun zeatzen. Zilbota gure aitak jotzen zun. Geo osaba Joxe jarri zan geoa, baiña guk in giñuna zan gure bandatik bi hartu, osea, Joxe Marikin sartu, ta lehengo danborrerua ta Joxe Marikin banda jarri, eta bai Kabiyan eta bai Udaletxian plaza atea. Eta lortu giñun Joxe Mari sartzia berriro han. Zeatikan zan, bea etorrita zeatikan, batailloitikan, sarrerik eta gabe, ofiziyua ebanista zan, baiña lehen funtzionaio bezela eondakua zan plazan, ayuntamientuan, eta momento haietan eskubideikan gabe. Ta lortu giñun sartzia, geo harekin jubilaziyuak eta danak hartzen zitun Joxe Marik. Baiña gu jardun giñan urte batzuetan gure banda laga, osea, jo iten giñun baiña banda bezela ya guk herriko zeak hartu, obligaziyuak hartu, jaiero herriyan jo, dantzaiak, osea goizeko zortzitako buelta, zea guztiya, obligaziyo danak bete eta bere soldatakin Joxe Mari sartu. Hori in giñun. Ta Joxe Mari beti zeakua izan zan, Kabikua, [...], han azaltzen giñan, joten giñanian konkurso batea o bestea, banda de estos, de txistularis de la Sociedad Kabiya. Guk zea atea giñun, Gipuzkoako aurreneko premiyua atea giñun.

- Ze urte zan hori?

- Hirurogeita... ez! Berrogeita hamasei eo hamazazpi o hola, Azpeitiyan.

- Oain bakizu, e, disko baten atea dela zuen musika, amerikano batek ein zuen grabaziyo batzuk. Bai, Xabier Etxabek...

- Bai, esan zian, Xabierrek esan zian.

- Esan zizun.

- Esan zian, bai.

- Bai, Juan Mari Beltranek eta emandako informaziyuakin ta, bai.

- Ya.

7. Euskarazko antzerkiak antolatzen zituzten

- **Erref:** ZAR-003/011
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:20:35. **Bukatu:** 00:22:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Antzerkiak euskaraz egiten zituzten. Baimenak lortzeko gaztelaniaz aurkeztu behar izaten ziren, baina antzeztu euskaraz egiten ziren. Gerra aurretik idatzitako antzezlanak izaten ziren. Gehienetan Tolosatik ateratzen zituzten, edo bestela Toribio Alzagarenak. Zarautzen hasi, eta Gipuzkoako herri guztietan aritzen ziren.

Transkripzioa

- Ta, antzerki testuak eta hoiek esan dezu eiten zenituztela itzuli?

- Erdera pasa behar zian.

- Eta gero antzeztu?

- Euskeraz.

- Eta ze testu?

- Bueno guk hortan suertia ona euki giñun zeatikan, suertia ez gaiña, joten ziñan o Tolosa, o joten ziñan Errenteira, eta hor topatzen ziñun gerra aurretikan beak eskribitutako jendia, osea, bere obrak zituen. Eta nola hortan diruik ez zuen ateatzen, eta bean ilusiyo guztiya itia zan, joten baldin baziñan erreztasun danak ematen zizkizun: kopiya ateatzen

zizkizun, bialtzen zizun, autorizaziyua ematen zizun. Zean bertan, testuan bertan jarrita lagatzen ziñula ta, zeata guztiya, ahal zun zea guztiyak kenduaz, oztopo guztiyak kenduaz. Hortatikan haundiya. [...] Tolosako autoriak beak, beste aldetik, Labaienek eta hoiek danak eman, utzi iten zizuen.

- Eta Zarautzen bertan bazan idazlerik edo?

- Ez. Beno bazian, izan ingo zian, baiña ez, horta, osea, teatroko obra euskerazkote ez zan, guk ez giñun topatu. Gehienak Tolosatik atea giñun. Ta geo ezagunak zianak, obrak, batenak o bestianak, o Toribio Alzaganak eta holako zeak pillat bat. Orduan hartzen ziñun, eta ez Zarautzen bakarrik, hori garai hartan, teatrua [...] guk Gipuzkoa guztiyan. Donostitik hasi, Eibarren, Mondragoian, danian.

- Bai, e?

- Bai.

8. Gerraosteko itzulera gogorra

- **Erref:** ZAR-003/012
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:22:00. **Bukatu:** 00:24:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Gerra aurrean jende ugari kanpoan zegoen, atzerrian edo "Batallón de Trabajadores" delakoetan. Urteak behar izan zituzten herrira itzultzeko; itzultzean ere lana lortzea zen lehenengo kontua, eta hori ere zaila. Gerra ostean kultur ekitaldiak antolatzen jardun zuten gehienak gazteak ziren, berriak.

9. 'Irrintzi' taldea, 1953tik dantzak eta antzerkiak antolatzen

- **Erref:** ZAR-003/013
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:24:00. **Bukatu:** 00:26:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Aisia » Kultura » Dantza
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>1953an Irrintzi taldea sortu zuten. Lehenago ere taldean lan eginda, baina ofiziala 1953an. Hasieran, txistuarekin; gero, dantzariak; eta, ondoren, antzerkia. Zarautzen hasi ziren, baina kanpoan ekitaldi ugari egin zituzten: Donostia, Zumaian, Azpeitian...</p>

10. Hiru hilabetez Martuteneko espetxean

- **Erref:** ZAR-003/014
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:26:25. **Bukatu:** 00:28:10

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

1964-1965 inguruan taldeko gehienek Martutenen amaitu zuten, gaizki ulertu baten ondorioz, eta sasoi batean arazoak izan zituzten, berriro zailtasunak baimenak lortzeko, astean behin kuartelera joan behar... Batzuek hiru hilabete, beste batzuk urtebete edo gehiago.

11. Zarautzen txistuak indar handia izan du

- **Erref:** ZAR-003/015
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:28:10. **Bukatu:** 00:32:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Zarautzen txistuak indar handia izan du beti. Beraiek 60 txistulari izatera iritsi ziren. Dantzak ere izan du. Txistulari bandan zegoen bitartean, igandetan goizero jo behar izaten zuten, eta arratsaldetan, musikaren atsedendietan ere bai. Gainera, noizean behin, kontzertua kioskoan. Bestela, auzoetan, erromerietan... eta mendira joaten ziren bakoitzean. Baita beste jai batzuetan ere, Getarian, eta abarretan. Zarauzko ekimenaren ondoren, Getarian, Aian eta Orion ere dantza-taldeak sortzea lortu zuten.

12. Gerraosteko lehen urteetan gaizki ikusita zegoen dantza soltean egitea

- **Erref:** ZAR-003/018
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:35:40. **Bukatu:** 00:37:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

<p>Dantza sueltoan ez zen egiten. Urte batzuetan galdu egin zen (1940-1955 inguruan). Gainera, ez zegoen ondo ikusia. Pixkanaka hasi behar izan zuten. Gurasoen sasoian dantza asko egiten zen, baina belaunaldi oso batek galdu egin zuen ohitura.</p>

13. Emakumeek beraien artean beti erdaraz

- **Erref:** ZAR-003/019
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:37:00. **Bukatu:** 00:40:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

<p>Euskaraz egitea ere sasoi batean zaila zen, baina beraien kuadrillan beti egin izan dute euskaraz. Emakumeen artean beti gaztelaniaz hitz egiteko joera edo ohitura izan da Zarautzen. Gerra aurrean ez, baina gerraz gero, horixe izan da arruntena. Gizonezkoekin euskaraz, baina emakumeek beraien artean erdaraz.</p>

14. 'Basarri', Agirre eta Lazkano bertsolariak

- **Erref:** ZAR-003/020
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:40:35. **Bukatu:** 00:43:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

<p>Kabia elkartean bertan Basarri zegoen, eta beti izan zuten bere laguntza. Agirre eta Lazkano ere beraiekin hasi ziren bertsotan, kuadrillakoak ziren. Edozein ekitaldirako bertsolariren bat behar zutenean, beraiei deitzen zieten. Eskolarik, baina, ez zegoen, eta Zarautzen bertan bertsolaririk ere ez. Sekula ez da zaletasun handiegirik izan.</p>

15. 'Basarri' bertsolaria

- **Erref:** ZAR-003/021
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:43:15. **Bukatu:** 00:46:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

<p>Basarri jatorra zen. Edozein ekitaldirako deitzen zioten. Ez zen langile porrokatua, ez zion lanak azpian harrapatuko. Plazaz plaza ibiltzen zen, gehienbat kostaldean. Manuel Olaizola Uztapide eta Iñaki Eizmendi Basarri izan ziren garai luze batean jai guztietan izaten ziren bertsolariak. Anderren taldean bertsolariren bat edo norbait behar zuten bakoitzean, Basarriri deitzen zioten, eta beti zegoen laguntzeko prest.</p>

16. Santa Ageda eskea. Gerran galdutako tradizioa berreskuratzen

- **Erref:** ZAR-003/022
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:46:20. **Bukatu:** 00:49:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda

Laburpena:

Gazteak zirela Santa Ageda eskean ibiltzen ziren. Gerra aurretik egiten zen, baina beraiek hutsetik hasi ziren, tradizioa berreskuratzeko. Goizean goiz

irten, eta gero kalean, txistulariekin eta bertsolariekin. Gero baserri-inguruan taldeak agertzen hasi ziren, eta beraiek kalean bakarrik kantatzen zuten, arratsaldeko 7etatik aurrera. Diru gutxi biltzen zen, eta gainera bertsolariei ordaindu behar.

17. San Joan suak

- **Erref:** ZAR-003/024
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:49:25. **Bukatu:** 00:50:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan
- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:

San Juan suak antolatzen ere hasi ziren. Aurrena, sua egin eta txistua jo. Ondoren dantzak egiten ere hasi ziren.

18. Hondartzako futbol partiduak 1947 inguruan hasi ziren

- **Erref:** ZAR-003/026
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:51:00. **Bukatu:** 00:53:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Ander gaztea zela hasi ziren antolatzen hondartzako futbol partiduak. Hasieran ez zegoen organizazio handiegirik; gerora Club Deportivoak hartu zuen, inguruko herrietatik ere jendea etortzen hasi zen, eta playeroek indar handia izan zuten. Lehen ez zegoen gaur egungo konturik: erdiak zuriak eta erdiak urdinak. Eta baloiak, hasten zenetik eta bukatu bitartean, bi kilo gehiago hartzen zituen.

19. 1946 inguruan hasi ziren trainerillak Zarautzen

- **Erref:** ZAR-003/027
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:53:10. **Bukatu:** 00:57:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Uretako kirolak

Laburpena:

Arraunean ere gaztetan hasi zen, 1946-1947 inguruan, Anderrek 13-14 urte zituenean. Trainerillak jarri zituzten, uda Zarautzen pasatzen zuen madrildar baten ekimenez, Rocamora izeneko baten ekimenez. Hasieran Zarautzen bakarrik egiten zen. Arraunak, baina, ez du Zarautzen indar handirik izan. Aitenetxeko txabolan izaten ziren trainerillak. Zarauzko moila txarra da trainerillekin irteteko; eguraldi txarra zela, eta askotan geratzen ziren entrenatu gabe. Errekan entrenatu izan zuten batzuetan.

20. Familia aberatsak Zarautzen uda pasatzen

- **Erref:** ZAR-003/028
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:57:50. **Bukatu:** 01:00:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Turismoa beti izan dute Zarautzen. Gerra aurretik ere bazegoen, nahiz eta diferentea izan. Orduan ez zegoen diferentzia handirik jendearen artean; kanpotarrak ondo integratzen ziren herrian. 40-50 familia izango ziren, baina uda guztia pasatzen zutenak eta dirudunak. Anderrek banketxean egin zuen lan, eta han ezagutu zituen gehienak. Familia handiak etortzen ziren, kasu batzuetan 60 lagun ere elkartzen ziren egunero bazkaltzen, familiakoak eta zerbitzariak tarteko.

21. Zarautzen auto gutxi, eta bizikleta asko

- **Erref:** ZAR-003/029
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 01:00:15. **Bukatu:** 01:03:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Bizikleta-fabrikak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

<p>Lehenengo kotxea Don Evaristok eta botikariak izan zituzten. Taxiak ere bai. Zarautzen bizikleta zen normalena. Bizikleta tailerrak jartzen zuen: BH edo Orbearekin kontratua egin, eta horiek bitartez lortzen zuten bizikleta. Bizikleten alkilerra ere izaten zen (Bastida eta Lasa), orduka. Bizikletan ikasteko Estaziora joaten ziren, Kondeak edo besteren batek han utzitako bizikletarekin.</p>

22. Mendira taldean beti: erromeriak, musika, jaiak...

- **Erref:** ZAR-003/030
- **Iraupena:** 0:06:30. **Hasi:** 01:03:30. **Bukatu:** 01:10:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:

Mendirako zaletasun handia zegoen. Hasiera batean organizatu gabe ("joango gaituk?"). Gero, taldeak sortzen hasi ziren, eta herri ezberdinetakoak biltzen. Anderrek goizeko 9etan txistua jo behar zuen jaiero, baina moldatzen ziren mendira joateko. Giro ederra izaten zen, festa, erromeria, txistua... eta noizean noizean Ikurrina jarri. Beraien gurasoek ez zuten ohitura hori. Inguruko jende asko ezagutu zuten horrela, eta herri guztietako jendearekin elkartzen ziren. Denekin harreman ona izaten zuten.

23. Musika egiteko bideak

- **Erref:** ZAR-003/031
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 01:10:00. **Bukatu:** 01:12:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

<p>Musikako partitura guztiak kanpotik edo Txistulari aldizkaritik ekartzen zituzten. Handik atera eta eskuz kopiaitzen zituzten. Askotan entzunda ikasten zituzten dantzak.</p>

24. "Matraka ederra" txistuarekin

- **Erref:** ZAR-003/032
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 01:12:35. **Bukatu:** 01:14:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Beraien etxean beti izan da txistua, eta auzoko guztiak aspertu dituzte. Egun guztian, egunero-egunero, txistuko klaseak. Eta normalean pieza bakarra jotzen, aspertu arte. "Matraka ederra!"

25. Kanturako ohitura handia

- **Erref:** ZAR-003/033
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 01:14:15. **Bukatu:** 01:15:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak

Laburpena:

<p>Etxazpietan txakolindegia izaten ziren. Txisturik ez zen jotzen, baina kantuan asko. Ohitura zegoen kalean eta edozein tabernatan kantatzeko. Kantatu, eta ondo kantatu. Normalean euskarazko kantak abesten ziren.</p>

26. Zarauzko sagardotegiak eta txakolindegia

- **Erref:** ZAR-003/035

- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 01:18:00. **Bukatu:** 01:21:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Jokoak
- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Sagardotegi asko zegoen Zarautzen: Royalti azpikoa, Zabaleginekoa, Mirandanekoa, Zaharren egoitza atzean, Xaxolanekoa, Manuel Marinekoa eta Sanpelayokoa. Sagardo asko edaten zen. Etxean eskatzetan ere izaten zen. Sagardotegiak bakoitzak bere dolarea izaten zuen. Sardinak izaten zituzten, eta norberak bat hartu eta beste bat jarri parrillan. Bakoitzak bere kontua eramaten zuen, sardinena eta basokadena, eta amaieran dena ordaindu. Motza izaten zen, pare bat hileko kontua. Txakolindegia ere bazeuden, eta antzera izaten zen, baina gutxiago izaten ziren.

27. Lan-baldintza gogorak zireneko garaia

- **Erref:** ZAR-003/036
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 01:21:00. **Bukatu:** 01:23:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industrialak

Laburpena:

Tailerretan lana handitzen hasi zenean ordu estrak hasi ziren. Gogorra zen. Konpromiso bat hartuz gero, bete egin behar zen. Bera sasoi batean hiru lanetan egon zen: enpresa bateko kontabilitatea eramaten, banketxean lanean, eta denda bateko kontuak eramaten.

28. Gazte-gaztetatik txibitan hasi zen

- **Erref:** ZAR-003/037
- **Iraupena:** 0:04:30. **Hasi:** 01:23:00. **Bukatu:** 01:27:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:

Txalupa txikitatik izan du etxean, aitarekin erdibana. Iluntzean irten txibitara, 12-14 urterekin, eta ilunduta itzuli. Lortzen zuten dirua erdibana aitarekin. Aitak Getariara saltzen zituen, baina beste zarauztar askok azokan saltzen zituzten. Aparejuak eta txalupak asko aldatu dira, batez ere txalupak. Lehen arraunean joaten ziren; egurrezkoak, bertan egindako txalupak.

29. Zarautz eta Getaria bitarteari Arraldea deitzen zaio

- **Erref:** ZAR-003/038
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 01:27:30. **Bukatu:** 01:28:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Zarautzikan Getariarako guztiari Arralde deitzen zaio. Aitanetxe parekoari Arralde txiki deitzen zaio. Lehen bidea barrurago zihoan, eta oraingo bidea berria da, zeharo aldatu da inguru guztia.

30. Getariatik Zarautzera astoz edo autobusez

- **Erref:** ZAR-003/039
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 01:28:30. **Bukatu:** 01:29:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk

Laburpena:

<p>Getaria eta Zarautz artean astoz egiten zen. Gero, autobusa ere jarri zuten. Orain modan dago oinez joatea, baina lehen ez.</p>

31. Zarauzko euskara eta inguruko herrietakoa, ezberdintasunak

- **Erref:** ZAR-003/041
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 01:29:40. **Bukatu:** 01:30:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

<p>Zarauzko euskara eta inguruko herrietakoa, ezberdintasunak, "ziharo diferentia". Orain Getariakoak eskolara Zarautzera etortzen dira eta aldatu egin da, baina lehen oso deferenteak ziren. Aia eta oriokoek antzekoa, baina getariarrek azkar eta ezberdin. Inoiz gertatu zaio Getariara joan eta ulertu ez.</p>

32. Hika eta zuka tratamendua. Non, noiz eta norekin.

- **Erref:** ZAR-003/042
- **Iraupena:** 0:03:15. **Hasi:** 01:30:20. **Bukatu:** 01:33:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Hika eta zuka tratamendua. Non, noiz eta norekin. Etxean beti zuka egin izan du, eta ezezagunekin ere bai. Lagunartean beti hika. Anaien artean ere zuka egin izan dute, eta semeei ere zuka egin izan die. Aitak ere zuka egiten zion. Amonari berorika egiten zion.</p>

33. Iñurritza inguruan itsasoko hegazti ugari

- **Erref:** ZAR-037/003
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:03:17. **Bukatu:** 00:05:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:

<p>Martin arrantzaleak asko izaten ziren, batez ere Iñurritzatik itsasora bitartean. Janari asko zegoen, ixkirak, zizareak, arrainak... Eta hegazti asko sartzen zen jatera: txilipotak, kulixkak...</p>

Transkripzioa

- Eta hau, horrelakoik [...]?
- Bai, izaten zian hamen. Martin arrantzalia, igual, traduzituta bezela, arrantzalia. Hau argi-oillarra, hori 're normala zan. Eta habek desde luego hamen izaten zan, hamen erliberetan ta ibiltzen zian.
- Martin arrantzalia.
- Martin arrantzalia, o arrantzalia.
- Eta Martin polita?
- Ez.
- Ez.
- Arantzalia gehio, Martin gabe, arrantzalia, o Martin arrantzalia.
- Arrantzalia.
- Bai, bitako bat. Bai.
- Eta honek izaten zian, asko izaten zian?
- Hau, bai.
- Bai?
- Bai. [...], zein, este, ...
- Iñurritzan, o...
- Iñurritzatikan itsasoako zea hortan, kaiñaberetan, hor asko izaten zan, asko. Osea, jun ezkeo goizian beti parejan bat harrapatzen ziñun, bai.
- Han ze izaten zan, e, arraiñak eta izango zian, ez?
- Arraia beti eoten da hor, uaiñ 'e eongo da. Hor korrokoa ta holako, ta, ixkira ta 're bai. Ta lehen aizarra izaten zan asko.
- Zein?
- Aizarra, "lombritz". Hua ateatzen da, arraia 're dana sartzen zian. Gu hara juten giñan. Hua amoako geo, harekin ibiltzeko. Eta han 'e ixkira, amarrai txikiyak, holakua dana. Eta ordun sartzen zan hegaztiya jatea hura, itsasoko zeak, txilipota ta, holako pilla bat, hanka-luze hoitakua.
- Txilipota zein da?
- Ba... ze esango nizuke...
- [...] ikusiko deu, baiña.
- Bai, igual bai.
- Bai, ikusiko deu geo.
- Bueno, geo aillatuko da, akordatzen bazea geo.

34. Gaztetan zozo-birigarrotan

- **Erref:** ZAR-037/005
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:13:00. **Bukatu:** 00:15:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Natura » Fauna » Hegaztiak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Gaztetan zozo-birigarrotan egiten zuten. Hortik beherako txoriei ez zieten tiratzen. Larunbat eta igandetan birigarro-sorta hartu, eta saltsan jaten zuten etxean. Itsaso aldera joanez gero, kulixkak ere bai. Asko izaten ziren bertan takatuta.

Transkripzioa

- Eta, beste hau?
- Ez dit hoiek holako zeaik iten.
- Huntza ta, huntzak izaten du, ba,...
- Bai.
- ...mahatsa...
- Pepita beltza.
- Bai.
- Pepita gorriya.
- Hor ibiltzen da hori jaten, ta.
- Hor birigarrua, birigarrua ta zozua ta holakua da hemen. Hori dana jardiñetan izaten zan. Eta jardiñetan zozua ta birigarrua. Bere tartian habiya in ta bertan jaiotzen zala, hori bai. Baiña habek, bueno, kasoik in ez 'e bai. Eskupeta txikiyakin juten ziñan, ta, ez ziyozun orduan habei tiako.
- Zuek, umetan eta gaztetan ze, ze izaten zan txori, birigarrua o zozua?
- Birigarrua.
- Birigarrua.
- Bai. Guk eskopetakin ibiltzen giñanian, eskopeta txikiya, hamabiko txikiya izaten zan, tiro txikikua. Eta ibiltzen ziñan jardiñetan, txaletetan, ta galaziya zeon. Ordun Guardia Zibillak eta ibiltzen zian, harrapatzen bazizuen, saltaka in behar. Ordun, tirua [...] ziñunian, beti, o birigarurua gutxiyenez, o zozua. Bi hoietako zea izaten zan. Geo, pixkat mendira juten baziñan, exkiasuak eta, holako zeak. Ordun beste zea habei, kaso gutxi.
- Txikiyei...
- Gutxi, gutxi. Osea, guetzat ez zan holako zea.
- Eta gero, zozuak eta birigarruak eta etxera eraman ta jateko, o, saltzeko?
- Dudik gabe, lumau ta jan. Hori, larunbata ta igandian jun ezkeo, iten ziñun sortaka lumatu ta jateko, itxea.
- Amari eramateko.
- Bai, bai, bai, bai. Norbeak lumatu, zeatik bestela amak ez zitun nahi izaten, ta. Ta hara eraman, han jarri, [...], ta jan, jan iten zan. Bai, bai, bai, konplementoa.
- Prejiuta, o?
- Ez, saltsan.
- Saltsan?
- Jenealian, o patatakin o bestiakin, saltsan jarrita, ugariyo zan, ta. Prejiuta azkar bukatzen zian, aidian. A, ez, ez, saltsan jenealian, patata batzuekin o jarri, ta. Bai.
- Eta, jateko goxuak?

- Hoixe!

- Entretenimentu earra hezur danak apartatzen.

- Apartatzen o jan, jan eiten zian?

- Bai, txupatu ta 're bai, baiña kendu 're bai, ta denboa luzatu iten zan jaten ai ziñan denboa. Geo patata jan puxkat, eta lixto.

- Eta birigarrua o zozua, o ze [...]?

- Birigarrua o zozua, hoiek, hoiek ya pieza dexenttiak dia [...]. Eta baita itsaso aldea jun, itsas aldeko zea horta ta, esan dizuten zea... o kulixkak o holako zea, ya pieza haundiyauak... haiek harrapatzen baziñun ya kazuelan ite ziñun, o hegabera neguan o...

- Ta hegabera gozua al da?

- Bueno, nik askotan jan det, bai hutsik baita arrozakin ta... gozua da, osea, preparatu in bihar. Hamen hegabera asko izaten zan, kostan takatu itea ba... ordun, oain ez da gelditzen, oain pasa iten da. Nunbait argi asko o eztaikit zer dakan. Baña ordun aurrian, hondarretan gelditzen zan.

35. Lehenago txori asko zegoen Zarauzko kaleetan

- **Erref:** ZAR-037/007
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:19:45. **Bukatu:** 00:21:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:

Lehen askoz txori gehiago zegoen, Zarautzen bertan, kalean. Lorategi asko zegoen, eta zozoak, birigarroak, txantxangorriak, kardantxiloak... Ehiza ere bazen, baina errespetu gehiago, eta txori txikiei ez zieten tiratzen.

Transkripzioa

(Txori-kantuez ari dira)

- Ta lehen bai?

- Bueno!

- Kalia bertan?

- Danian, kalia bakarrikan ez. Uain hamen itxiak dian habek danak, dana jardiña zan. Lekuan-lekuan itxe bat, eta bere buelta guztiyan dana jardiña, arbustuak, loriak, bestia. Dana txoriz betia eoten zan. Oain hoiek jun dia. Daben arboletan ta botatzen diyoe zea, ixtori hori, hautsa ta ixtoriya, eta, hor ez da bate gelditzen. Zozua ta birigarrua pixkat bai, zozua bastante.

- Txantxangorria?

- Uain 'e hemen kalia. Txantxangorriya azaldu iten da, pasaakua. Baiño urte guztiyan zozua eoten da, hemengo parke hontan ta, danian zozua, asko. Baiño lehenoko kardintxulo soiñua ta hori... Nik aitzen deten lekua, hola, zea da, Oriyoko kostatik hasi ta Donosti aldea hasten zeanian, hor itsasgaiñian, han aitzen da, zea, txoiya. Nunbait hua lekua garbiyo da, o jendia ez du, ez da botatzen han zea, benenoikan o ixtorikan, ta han txoiya sentitzen da. Baiña hemen ezta... Saoi bateko kantik ez da aitzen.

- Lehen 'e eskopetak 'e bai gehio izango zian?

- Baiño, eskopetak ez ziñun... Zenbat tiatzen ziñun, ba? Txoi-txikiyai ez, kardintxulo batei. Birigarro bat arbolan puntan kantari ai baziñan, ez ziozun tiratzen, aitzen gelditzen ziñan.

- Bai?

- Bai, bai, bai, bai. Horrek kontzientziko karga ematen zun harei tirua

ematia! Hoixe!

- Zu fiña izango ziñan?

- Ez, ez, ez. Errespeto hori bazan ordun, e, bai.

- Bai?

- Bai.

- Uain baiño gehio?

- Udaberriyan ta, bedan kantatzen aitu ta, jarri ta aitzen eon, askotan. Bat baiño gehio, hamengo arbolak haundiyak dia, zuhaitz luzia, goi-goian jarri, puntan-puntan ta kantari, goiza, egunsentiya, jarri aitzea. Hori askotan. Harei tirua bota? Bueno, hoixe bakarrik behar deu! Ezta... Ez, ez, hola zan. Ta ordun, birigarruai ta 're tirua gutxiyo iten zan. Eskopeta txikiyakin ingo ziyozun, baiña eskopeta haundiyakin behiñik behin urtian behin bukaeran, beda sartu baiño lehenoko egun batian o juten ziñan birigarrota, bestela ez ziñan juten. Garestiya zan, eskopeta haundiyakin birigarroa botatzeko, ta ez zan juten.

36. Iñurritzan eta Astin zingirak eta hegazti asko: ahateak, istingorrak, kulixkak, txilipotak

- **Erref:** ZAR-037/008
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:21:45. **Bukatu:** 00:26:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Natura » Fauna » Hegaztiak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>Eskopeta handiarekin frankolinak, "kulixkak", istingorrak... Trenbidearen atzeko alde guztia zelaia eta zangak ziren, eta hegazti asko izaten zen. Iñurritzan, Sakeletxen, Astin... zingirak zeuden, eta txori asko. Ahateak ere izaten ziren. Goietan oilagorrak, eta behetan istingorrak. Udazkenean eta neguan izaten zen, gehienbat. Eta maiatzean "maietz-kulixkak" (zarapito).</p>

Transkripzioa

- Eskopeta haundiyakin, e, istingorretan o oilagorretan, o?

- Ixtingorrak, oilagorrak, itsasoko zea, ahatiak, kulixkak, frankoliñak, holakuak bai.

- Ta nun izaten zan hemen tokirik onena?

- Danian, erribera dana. Uain ez da. Uain dana itxiya dao, zeak, itxiak iñak dabe, hamen, San Pelaioke hortatikan, ta. Baiño lehen hori dana zea zan, zelaia.

- Zelaia ta...

- Zangak. Lekutik lekua zangak, zangak, zangak. Zangetan ixtingorra [...]. Hara urta sartzen zan, urertzea. Txakurrakin botatzen ziñun haiek. Baiña arratsalde guztiya pasatzen ziñun hor haien atzetik. Hori ona, osea, polita, ta ehiza earra.

- Eta, ze izaten zan, zelaia izaten zan, zaindutako zelaia, o? Kaiñaberak, o?

- Belarrantzat. Jenealian belarrantzat.

- Belarrantzat.

- Ordun belarra ebaki ta berriz 'e zelaia, ta zelaia belar berde-berdia.

- Ganauantzat.

- Sastrakik eta ezer gabe. Bai, bai, ganauantzat eta eamaten zuen belarra. Eta geo, bakoitzak bere hainbeste metrotik behin apartatzeko izaten zun

goitik behera zanga haundi bat, urakin, ta saltatu in behar ziñun. Juxtu ibiltzen ziñan salta iten. Ta hara sartzen zian ixtingorrak, baiño bandaak, e!

- Bai?

- Bai, bai, bai, bai, pillá. Hortikan hasi ta uain fuboleko kanpo berriya Astikua daon horiraiño, hori dana zea zan, zelaia.

- Zelaia ta zingira...

- Zingira leku batzutan, zean, Sakeletxeko bueltan ta, zingira.

- Atzekaldian.

- Bai. Asti baiño pixkat lehentxioko zea hortan, hor zingirak bazian. Hor danian ehiza. Ta ordun, negu aldian egualdiya nolakua zan, hegabera. Hegaberak horrea sartzen zian, baiña, lurra beltz jartzeko lain.

- Bai, e?

- Bai, bai, asko. Ta geo golian 'e bai. Oain gola daon hortan, horrea 're asko ehiza neguan. Eta juniyuan hor ahatiak eta danetik. Oain argiya ta dana pixtua dao, moimento haundiya dao, ta orduan ez da gelditzen, pasa iten da. Hori galdu zan.

- Eta ahatak eta sartzen zian barrurairiño, o... Golian geratzen zian, o...

- Ez, erriyuan.

- Erriyuan.

- Hor 'e bai, ta baita goiko erreketan 'e bai, erreka-ahatiak.

- Bai?

- Bai, bai, bai. Oain daben horko errekak lehenoz zabalo zian, zikiño 're bai, sastraka ta zea ta, hor sartuta, [...] eta. Entretenimentu ona izaten zan larunbat arratsaldeakua, primerakua.

- Larunbatetan izaten zan, o?

- Bai, bai. Larunbat arratsalden guk jai baldin bagiñun, ordun... Nei, gaiñea suertia nun, ni bankuan eoten nitzan, arratsaldian erten, arratsaldia jai sapatua. Beste danak, lan danak lanian, sapatu arratsaldetan lana. Ordun erribera guztiya neretzat. Ni, o beste bi eo hiru, baiña libre. En kanbio, jai goizian, ordun ya jendia pillá. Baiño, ordun lasaixio hartu ta aurea. Baiña neguan, horkua zea zan, [...] ixtingorretan.

- Eta ze izaten zan, neguan izaten zan...

- Bai, bai, bai. Behin udazkenea orduko, usuan pasaak eta bukatu ta zeatu, ta ya ixtingorrak. Goitan oillagorrak zian bezela, behetan ixtingorrak. Eta segun ze giro, ifarreko haizetikan o jotzen bazun, hegabera sartzen zan, hegabera, frankoliñak eta holakuak.

- Frankoliñak.

- Frankoliñak asko. Kulixkak.

- Kulixkak nolakoak? Txikiyak, o...

- Ez, ez, ez. Haundiyak. Bere moko haundiya doblatuakin, bai. Maietz-kulixka gaiñekuak, hortxe nunbait, neguan 'e.

- Maietz kulixkak?

- Maietzian beti, uaiñ 'e bai, tak, etorriko dia.

- Eta izena ere...

- Maietz-kulixka.

- Maietz-kulixka.

- Bai, bai, bai, bai. Igual-igual, kakuakin. Ta hori, aurten 'e, urtero-urtero-urtero-urtero maietzian golian azalduko da bandaa bat. Iten dia kosta jetsi, gora iyo, atzea haruntza jun, atzea etorri, hortxe ibiliko dia hamabost bat egunian.

- Orduan kulixkak dia, maietz-kulixka...

- Maietz-kulixka, udakua, osea, udaberrikua, ke harei...

- Mokua...

- Mokua doblauta. Harei ez ziozun tiroik ingo, zeatik ya bedan zeon, ba. Baiña ikustea bai jun, bandaa altxatzea. Golea jun, golian ai zian lekura,

alde batetik altxa, kosta jetsi, kostan altxa, beste aldea pasa, hortxe.

- Eta gero beste kulixkak dia, kulixka txikiyak.
- Pasaako hori, haundi, zea, motzo, zea, koxkorro, koxkorro, e. Mokua 're luzia, zuzena, negokua. Haiei eman iten ziyozun.
- Eta izena, kulixka?
- Kulixka.
- Denak. Mari-kulixkak, o?
- Ez, ez.
- Ta gero, frankoliña esan dezu?
- Frankoliña. "Francolí" erderaz. Berdexka, motakin ta.
- Bai.
- Hua 're asko.
- Eee, hori da, akabana, edo?
- Ez, akaban-zuiya ta akaban-gorriya beste bat da.
- Gero, gero ikusiko ditugu.
- Beste habek zeak dia...
- Jungo gea ikusten, ta.
- Hoiek zian guk ehizian ibiltzen giñun zeak, piezak.

37. Udaberrian kardantxuloak eta txokak harrapatzen ziren

- **Erref:** ZAR-037/010
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:32:00. **Bukatu:** 00:34:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:

<p>Udaberri partean txoritarako afizioa izaten zen: kardantxiloak, eta abar. "Reklamo"arekin. Kardantxiloa eta txoka harrapatzen ziren gehien. Iñurritzatik kostarako bidean asko izaten zen.</p>

Transkripzioa

- Eta lehen asko izaten zan hori?

- Lehen udaberriyan, betikua, aste santoko buelta bakaziyotan, danok txoita. Hor, hemen inguruko mendi guztiyak beteta eoten zian, zeakin, jarri arbol koskorrak, bere kaiolak, jarri [pixka] bertan, ta hantxe goizian, egunsentiyan han. Hori... Geo asko galdu zan, baiña hasieran... Ta geo umiak, [...]saldu ta danetik.

- Bai?

- Bai, bai, bai, bai. Onenak, onenak...

- Etxe guztietan izango zan.

- Bai, onenak apartatu, bakoitzak beriak jarri reklamoako, ta hortik aurreakuak, kantatzen ez zuenak, saldu.

- Eta kardintxuloa beti.

- Bai, kadintxulua, txoka 're bai.

- Txoka 're bai.

- Txoka 're bai, eta taiña 're bai. Hiru habek zian hamen harrapatzen zianetatikan pixkat zea zuenak, joera zuenak. Berdel hoiek eta habek ya kapritxoko jendia izan behar zun, baiño hiru habek eozeiñetan. Ta taberna danetan jarrita eoten zian zintzilik, bai, onenak haiek dia, txoi danak, askosez fuertio kantatzen due.

- Tabernan?

- Bai, karo, bertako anbertia builla haundikua da, ta beak gehio kantatzen du. Harta ohitzen da. Baiña nabarmena, e!, bai. Txoka.

- Eta hau nun izaten zan, txoka ta harrapatzia? Hemen, e, inguruko...

- Danian?

- Danian, bai. Hamen, e, zeatikan, este... Iñurritzatik kosta nola juten zea, horko emisaio horko bideko hortatik juten bazea, uaindik kardintxuluak sentitzen dituzu hor udaberriyan, bertakuak. Txokak 'e bai bertan. Eta hor lehen izaten zan pepita hola, haziya bezela puntan zeakin, este, loria bezelako zea batekin, hua jatea. Pilla eoten zan. Bertan jarri puntan zea pixka-pixkat, txoka jarri reklamua, ta, ttak, bertan, bai. Osea, hau bertakua da, kardintxulua 're bai. Ta kardintxulua uaiñ 'e bai, gutxi aitzen dezu oso. Baiño kardintxulua bai.

38. Zarauzko txaleten lorategietan ehizan

- **Erref:** ZAR-037/012
- **Iraupena:** 0:05:25. **Hasi:** 00:50:15. **Bukatu:** 00:55:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza
- Natura » Fauna » Hegaztiak

Laburpena:

Gazterik hasi zen ehizan; mutil koskorretan horixe zen euren afizio nagusia. Habiak zaintzen eta harrapatzen ere aritzen ziren, baina batez ere eskopeta txikiarekin birigarrotan. Zarautzen bertan egiten zuten. Kostalde guztia txaletez beteta zegoen, eta hara joaten ziren ehizara, lorategietara. Urte guztian hutsik izaten ziren, eta bertan. Lorezainen artean ere lagunak zituzten (lozezain asko zegoen Zarautzen).

39. Zarauzko euskara eta Getariakoa

- **Erref:** ZAR-038/001
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Mutilek beti euskaraz egiten zuten, baina neskek erdaraz. Alde batetik bestera asko aldatzen da euskara. Oiartzunen hobeto hitz egiten da; Zarautzen azkarregi. Eta Getarian okerrago.

Transkripzioa

- Zarautzen dana euskeraz eingo zan.

- Gure denboetan bai. Gure denboetan bai, mutikoskorretan. Nesketan ez.

- Nesketan ez.

- Ez, hori... Baiña [...], gu analfabetuak gea, ez gramatika ikasi deu, ez irakurri iten giñun. Geo in deuna zerbait, ta hua 're gutxi.

- Ya, euskeraz etxian ikasi, ta...

- Huaxe.

- Eta ondo ikasi.

- Ondo... Juten zea Oiartzun aldea ta, ta esaten deu, joe, diferentzi earreako euskera iten die. Beak honea etortzen dianen 'e berdiña esaten

deu, eta kito. Hori dao. Guk azkarregi, ta haiek mantsuo hixketan, hoixe.

- Hamen azkarregi?
- Bai, azkarro. Oriyon baiño 're askoz ez azkarro hemen. Ta, Getaira junda, berriz, alrebes: han azkarro!
- Han azkarro.
- Hara dijuan bezela, azkar, azkartzen juten dia, bai.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-03-03

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com